

Jeremia 46

- 1 Het woord van de HEERE dat tot de profeet Jeremia kwam tegen de heidenvolken.
- 2 Over Egypte. Tegen het leger van farao Necho, de koning van Egypte, dat zich aan de rivier de Eufraat bij Karchemis bevond, dat Nebukadrezar, de koning van Babel, in het vierde regeringsjaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, verslagen heeft.
- 3 Maak het kleine en het grote schild gereed, bind de strijd aan,
- 4 span de paarden in, bestijg ze, ruiters, stel u op, met de helmen op, scherp de speren, trek de pantsers aan.
- 5 Waarom zie ik hen verschrikt terugwijken? Hun helden zijn te gronde gericht, zij slaan ijlings op de vlucht, zij keren zich niet om, angst van rondom! – spreekt de HEERE.
- 6 Laat de snelle niet op de vlucht slaan, laat de held niet ontkomen: in het noorden, aan de oever van de rivier de Eufraat, struikelen zij en vallen.
- 7 Wie is dat? Als de Nijl komt hij opzetten, als rivieren kolkt zijn water.
- 8 Egypte – als de Nijl komt het opzetten, als rivieren kolkt zijn water. Het zegt: Ik kom opzetten, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad verdelgen en wie daarin wonen.
- 9 Kom op, paarden, raas, strijdwagens, laten de helden uittrekken, de Cusjieten, de Puteeërs, die het schild hanteren, de Lydiërs, die de boog hanteren en spannen.
- 10 Deze dag is van de Heere, de HEERE van de legermachten, een dag van wraak om Zich te wreken op Zijn tegenstanders. Het zwaard zal verslinden en verzadigd worden, en dronken worden van hun bloed. Want het is een slachting voor de Heere, de HEERE van de legermachten, in het land in het noorden, aan de rivier de Eufraat.
- 11 Ruk op naar Gilead en haal balsem, maagd, dochter van Egypte. Tevergeefs verhoogt u de medicijnen, herstel is er niet voor u.
- 12 De volken hebben van uw schande gehoord, het land is vol van uw gejammer, want de ene held is over de andere held gestruikeld, samen zijn zij gevallen – zij beiden.
- 13 Het woord dat de HEERE sprak tot de profeet Jeremia over de komst van Nebukadrezar, de koning van Babel, om het land Egypte te treffen:
- 14 Verkondig in Egypte, laat het horen in Migdol, laat het horen in Nof en in Tachpanhes. Zeg: Stel u op, maak u gereed, want het zwaard heeft verslonden wat rondom u is.
- 15 Waarom zijn uw machtigen weggevaagd? Zij hebben geen stand gehouden, omdat de HEERE hen heeft verjaagd.
- 16 Hij maakte het aantal van hen die struikelden groot, ja, de een viel over de ander. Toen zeiden zij: Sta op, laten wij terugkeren naar ons volk en naar ons geboorteland, vanwege het zwaard van de onderdrukker.
- 17 Daar riepen zij: De farao, de koning van Egypte, is een grootspreker: hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan!
- 18 Zo waar ik leef, spreekt de Koning – HEERE van de legermachten is Zijn Naam – voorzeker, als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen!
- 19 Pak uw boedel bij elkaar voor de ballingschap, inwoonster, dochter van Egypte. Want Nof zal tot een verwoesting worden en het zal vernietigd worden, zodat er geen inwoner meer is.
- 20 Egypte is een bijzonder mooi kalf, maar de horzel uit het noorden komt eraan – hij komt eraan!
- 21 Zelfs zijn huursoldaten zijn in zijn midden als gemeste kalveren, maar ook zij keren zich om. Zij slaan tezamen op de vlucht, zij houden geen stand, want de dag van hun ondergang is over hen gekomen, de tijd van de vergelding aan hen.
- 22 Het geluid van Egypte is als dat van een slang die weg schuifelt, want met een legermacht zullen zij erheen gaan; met bijlen zullen zij bij hem komen, als houthakkers.
- 23 Zij zullen zijn woud omhakken, spreekt de HEERE, al is het ondoordringbaar. Want zij zijn talrijker

dan sprinkhanen, zodat zij niet te tellen zijn.

24 De dochter van Egypte staat beschaamd, zij is in de hand van het volk van het noorden gegeven.

25 De HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt: Zie, Ik ga Amon, de god van No, de farao, Egypte, zijn goden, en zijn koningen straffen, ja, Ik straf de farao en wie op hem vertrouwen.

26 Ik zal hen geven in de hand van hen die hen naar het leven staan, zowel in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, als in de hand van zijn dienaren. Maar daarna zal zij bewoond worden als in de dagen van weleer, spreekt de HEERE.

27 U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, wees niet ontsteld, Israël! Want zie, Ik ga u verlossen uit verre landen, uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren, rust hebben en zonder zorgen zijn, en niemand zal hem schrik aanjagen.

28 U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE, want Ik ben met u. Ik ga immers een vernietigend einde maken aan alle heidenvolken waarheen Ik u verdreven heb. Aan u echter zal Ik geen vernietigend einde maken. Ik zal u bestraffen met mate, maar u beslist niet voor onschuldig houden.

Profetieën over de volken.

Vanaf Jeremia 46 beginnen de profetieën over de volken. Helemaal aan het einde van het boek. Dat is wel opmerkelijk want Jeremia werd vanaf het eerste hoofdstuk geroepen tot profeet van de volken. Jeremia 1:9,10 *Toen stak de HEERE Zijn hand uit en raakte mijn mond aan. En de HEERE zei tegen mij: Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond. Zie, Ik stel u op deze dag aan over de volken en over de koninkrijken, om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen, maar ook om te bouwen en te planten.* Jeremia geeft in Jeremia 46 aan dat er – een paar hoofdstukken lang – profetieën voor de volken volgen. Jeremia 46:1 *Het woord van de HEERE dat tot de profeet Jeremia kwam tegen de heidenvolken.* Deze profetieën lopen door van Jeremia 46 tot Jeremia 51. In totaal zijn het negen profetieën over negen volken. Egypte is het eerste volk en met Babel sluit de HEERE de profetieën over de volken af. In volgorde zijn het Egypte, de Filistijnen, Moab, Ammon, Edom, Damascus, Kedar, Elam en tenslotte Babylonië. In feite is vers 1 een soort van opschrift boven de volgende zes hoofdstukken. Ook andere profeten hebben *profetieën over de volken*. Zoals Jesaja 13-24 en Ezechiël 25-32. Ook het boek Amos kent dit soort van profetieën in Amos 1 en 2.

Het zijn profetieën *over* de volken niet *tegen* de volken. Het is dus niet zo dat Jeremia naar Egypte moet en naar het gebied van de Filistijnen enzovoort om de profetieën daar aan de man te brengen. In die zin zijn ze voor intern gebruik. Het volk Israël – het volk van God – kan uit deze profetieën leren dat God de HEERE is van heel de aarde en dat alle mensen zich moeten verantwoorden voor Hem. De volken worden afgerekend op hun afgodendienst en op hun hoogmoed en op de manier waarop ze zij omgegaan met het volk Israël, het volk van God. Voor het volk Israël zal dit voelen als ‘eindelijk gerechtigheid’. Zij zijn tenminste niet het enige volk op aarde dat door God wordt beoordeeld en – als het moet – bestraft. Iemand zal zich afvragen waarom het nodig is dat de HEERE deze profetieën bekend maakt aan zijn volk. Het volk Israël kan toch uit de geschiedenis wel opmaken dat het niet goed gaat met Egypte en met Babel en met Edom en Moab enzovoort? Het gaat inderdaad om duiding van de geschiedenis. ‘Bijbels genormeerde interpretatie van de dingen die gebeuren’ is voor de gelovige van levensbelang. Laten we deze zin onderstrepen. Iedereen zal een mening gehad hebben in die dagen over de manier waarop de geschiedenis zich ontwikkelde. Hoe moest je dat zien dat Babel Egypte bij Karchemis versloeg in 605 v Chr.? Voor Juda en Jeruzalem had dit grote gevolgen. Alleen al in die zin dat ze onderhorig werden aan Babel in plaats van Egypte. Ze waren inderdaad al vazal van Egypte maar werden dat vanaf die tijd van Babel. Jeremia ontvangt van God

een Bijbelse duiding. Die is betrouwbaar. De HEERE geeft via de profeet Jeremia een kijk op de wederwaardigheden van allerlei landen en volken die om het gebied van Israël liggen. Wat er met die volken gebeurt kan niet alleen maar gezien worden als 'de 'ups en downs' van de geschiedenis van een volk', maar eerder als leiding en – als het moet – afstraffing van hoger hand. De HEERE zit hier achter. Hij leidt de geschiedenis. Hij stelt koningen aan en zet ze af. Hij kan de wereldmachten maken en breken en doet dit in feite ook.

Het woord van de HEERE dat tot de profeet Jeremia kwam tegen de heidenvolken.

Het volk Israël te midden van de volken.

In het boek Jeremia zijn we al wel eerder hoofdstukken tegen gekomen waarin de HEERE, de God van Israël Zich bemoeit met de geopolitiek van Juda en Jeruzalem. Dat was bijvoorbeeld op het moment waarop de omliggende volken – zoals Moab en Edom en Ammon – via hun gezanten vertegenwoordigd waren bij een vergadering in Jeruzalem. Jeremia 27:1-3 *In het begin van het koningschap van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, kwam dit woord van de HEERE tot Jeremia: Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Maak u banden en jukken en leg die op uw nek, en stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de Ammonieten, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem komen naar Zedekia, de koning van Juda.* Men wilde in een gezamenlijke coalitie in opstand komen tegen Babel. De boodschap was: samen staan we sterk. Jeremia liep – in opdracht van de HEERE – door de stad met zelfgemaakte jukken. Die deelde hij uit aan de ambassadeurs van de verschillende landen. Hij vertelde erbij wat de God van Israël had gezegd: dat ze namelijk het juk van Babel moesten dragen en niet in opstand moesten komen. Op zich past deze geschiedenis nog helemaal binnen de contouren van Israël, omdat men in Jeruzalem bij elkaar was en de toenmalige koning van Juda blijkbaar het voortouw had genomen. Maar in Jeremia 25 richtte de HEERE Zich bij monde van Zijn profeet Jeremia al tot de volken om te beginnen Gods eigen volk in Jeruzalem en Juda. Jeremia krijgt van God een beker wijn en die moet hij aan alle volken laten drinken als de beker van Gods woede. Jeremia 25:17-26 *Toen nam ik deze beker uit de hand van de HEERE en gaf die te drinken aan al de volken tot wie de HEERE mij gezonden had: aan Jeruzalem en de steden van Juda, zijn koningen en zijn vorsten, om die te maken tot een puinhoop, tot een verschrikking, tot een aanfluiting en tot een vloek, zoals het heden ten dage is, aan de farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten en heel zijn volk, aan alle mensen van allerlei herkomst en al de koningen van het land Uz, aan al de koningen van het land van de Filistijnen, aan Askelon, Gaza, Ekron en het overblijfsel van Asdod, aan Edom, Moab en de Ammonieten, aan al de koningen van Tyrus, al de koningen van Sidon, en de koningen van de kustlanden die liggen aan de overkant van de zee, aan Dedan, Tema, Buz, en allen die kaalgeschoren zijn aan hun slapen, aan al de koningen van Arabië en al de koningen van de gemengde bevolking die in de woestijn woont, aan al de koningen van Zimri, al*

de koningen van Elam en al de koningen van Medië, aan al de koningen van het noorden, die dichtbij en veraf zijn, de een na de ander; ja, aan al de koninkrijken van de aarde, die op de aardbodem zijn. Na hen zal de koning van Sesach drinken. Het zal wel niet op toeval berusten dat de Griekse Vertaling van het Oude Testament – de Septuagint – de profetieën over de volken in Jeremia 46-51 heeft opgenomen na Jeremia 25:15. Het zou best kunnen dat de plaats van deze profetieën in het boek Jeremia hier en daar verandering heeft ondergaan. Maar wij treffen deze profetieën over de volken – in de definitieve versie van het boek Jeremia in de Hebreeuwse Bijbel = de canon vastgesteld in 100 na Chr. in Jamnia – tegen het einde van het boek Jeremia. Het is duiding van de wereldgeschiedenis. Als zodanig is het een antwoord op de vraag: ‘Wat gebeurt hier allemaal?’ Maar tussen de regels door – of misschien beter gezegd aan het eind van Jeremia 46 – wordt ook duidelijk dat God Zijn volk Israël anders behandelt dan de andere volkeren. Beter? Ja anders.

Israël, Gods volk.

Israël is *het uitverkoren volk van God.*

Israël is *het uitverkoren volk van God.* Wie het boek Genesis leest zal niet ontkennen dat – althans volgens het Bijbels getuigenis – Israël een bijzondere positie onder de volken inneemt. God roept het volk Israël als het ware tussen alle andere volken uit en maakt het tot Zijn volk. En Hij de HEERE is Israëls God. Deze verbinding – mijn volk/onze God – komt feitelijk pas goed tot stand bij het sluiten van het Oude Verbond bij de Berg Sinai op basis van de tien geboden: Exodus 20:1,2 Toen sprak God al deze woorden: Ik ben de HEERE, uw God. Als tijdens *de zondvloed* de mensheid teruggebracht wordt tot Noach en zijn vrouw, zijn drie zonen en hun vrouwen, worden vervolgens de volkeren voorgesteld die zich uit Sem, Cham en Jafeth ontwikkelen. De Bijbel volgt de nakomelingen van Jafeth en van Cham, maar is het meest geïnteresseerd in de volken die uit Sem voortkomen. Genesis 10:1-32 *Zonen van Jafet: (..) Zonen van Cham: (..) Ook Sem kreeg zonen. Dit waren de zonen van Sem, ingedeeld naar hun geslachten en naar hun talen, met hun landen en hun volken. Dit waren de geslachten van de zonen van Noach, ingedeeld naar hun afstamming, met hun volken; van hen stammen de volken af die zich na de vloed over de aarde hebben verspreid.* Na de geschiedenis van de torenbouw van Babel richt de Bijbel zich op de nakomelingen van Sem. Die familielijn loopt uit op Terach, de vader van Abram. Genesis 11:10-24 *Dit zijn de afstammelingen van Sem: Dit zijn de afstammelingen van Sem: Sem was honderd jaar oud, toen hij Arfachsad verwekte, twee jaar na de vloed. Arfachsad had vijfendertig jaar geleefd, toen hij Selah verwekte. Selah had dertig jaar geleefd, toen hij Heber verwekte. Heber had vierendertig jaar geleefd, toen hij Peleg verwekte. Peleg had dertig jaar geleefd, toen hij Rehu verwekte. Rehu had tweeëndertig jaar geleefd, toen hij Serug verwekte. Serug had dertig jaar geleefd, toen hij Nahor verwekte. Nahor had negenentwintig jaar geleefd, toen hij Terah verwekte. Terah had zeventig jaar geleefd, toen hij Abram, Nahor en Haran verwekte.* Deze Abram ontvangt van God een bijzondere roeping. God zal hem maken tot een groot volk en hem een eigen land geven; het volk en het land Israël. Genesis 12:1-3 *De HEERE nu zei tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u*

wijzen zal. Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden. De positie van Israël is uniek in de wereld. God heeft met geen ander volk zo gehandeld als met Israël. Zij zijn het uitverkoren volk van God. Er zijn veel verschillen tussen Israel en de volken maar wie vraagt naar het grote verschil krijgt als antwoord: Gods wetten. Psalm 147:19,20 *Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn verordeningen en Zijn bepalingen. Zo heeft Hij voor geen enkel ander volk gedaan; die kennen Zijn bepalingen niet. Halleluja!* Als de apostel Paulus zich te binnen brengt wat het unieke is van zijn volk komt hij met nog enkele andere zaken. Romeinen 9:4,5 *Zij zijn immers Israëlieten; voor hen geldt de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften. Tot hen behoren de vaders, en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus voortgekomen, Die God is, boven alles, te prijzen tot in eeuwigheid. Amen!* Adeldom verplicht zou je kunnen zeggen. In die zin kan een mens op zijn slechtste momenten de uitverkiezing misschien verfoeien. Maar als iemand normaal van lijf en leden is zou hij nooit afstand nemen van de uitverkiezing of daar iets negatiefs over zeggen. Het is waar dat God – en dat nog wel in eerste instantie – Zijn eigen volk heel hard aanpakt als dat nodig is. God behandelt het volk Israël alsof het Zijn kind is. Hosea 11:1 (vergelijk Exodus 4:22,23) *Toen Israël een kind was, had Ik hem lief, en uit Egypte heb Ik Mijn zoon geroepen.* Het is in ieder geval niet zo dat God zijn volk ontziet, integendeel. De Hebreeënschrijver zegt het juist: 'Wie zijn zoon liefheeft straft hem.' Hebreeën 12:5-8 *En u bent de vermaning vergeten waarmee u als kinderen wordt aangesproken: Mijn zoon, acht de bestraffing van de Heere niet gering en bezwijk niet, als u door Hem terechtgewezen wordt. Want de Heere bestraft wie Hij liefheeft, en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt. Als u bestraffing verdraagt, behandelt God u als kinderen. Want welk kind is er dat niet door zijn vader bestraft wordt? Maar als u zonder bestraffing bent, waar allen deel aan hebben gekregen, bent u bastaarden en geen kinderen.* God mag Zijn volk dan duidelijk straffen om hen op het goede pad te brengen, wanneer de omliggende volken Israël uitlachen of misbruik maken van de situatie door landjepik of iets vergelijkbaars dan hebben ze aan de HEERE een hele slechte. Hier stuiten we dan ook meteen op een van de motieven voor het vonnis over de volken.

Israel, land en volk

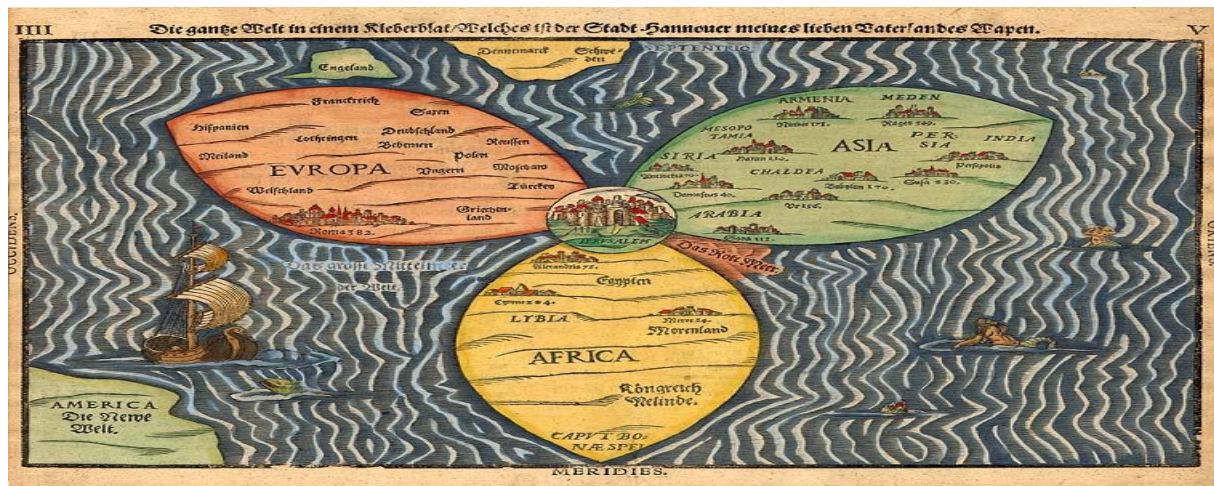

Oordelen over de volken.

Hoewel de volkeren voorbijkomen in de Bijbel – op het moment dat ze iets met Israël van doen hebben – gaat het in de Bijbel vooral om de geschiedenis van God met Zijn volk Israël. Maar ook in de vroege geschiedenis van Israël hebben we al te maken met oordelen van God over de volken. De volken komen NB voort uit het oordeel van God over de hele wereld: *de zondvloed*. Later is er sprake van het oordeel over de streek van Sodom en Gomorra, steden die door vuur uit de hemel met de grond gelijk gemaakt worden. Genesis 19 De verovering van het land Kanaän was feitelijk de uitvoering van het oordeel van God over de volken die daar verbleven, zoals de Amorieten en de

Fereziëten en de Hethiëten. Het oordeel werd uitgevoerd door Israël. God had dit oordeel reeds aangekondigd bij Abram. 400 jaar later werd het uitgevoerd. Genesis 15:17-21 *En het gebeurde dat de zon onderging en het donker werd; en zie, er was een rokende oven en een brandende fakkel, die tussen die stukken doorging. Op die dag sloot de HEERE een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat: de Keniëten, de Keneziëten, de Kadmoniëten, de Hethiëten, de Fereziëten, de Refaïëten, de Amoriëten, de Kanaïniëten, de Girgasiëten en de Jebusiëten.* We leven dan – bij de overname van het land Kanaän – omstreeks het jaar 1200 v Chr. We zouden ook nog kunnen wijzen op de strafexercitie – uitgevoerd door koning Saul – op de Amelekiëten, die door God vervloekt werden, omdat ze zo laf waren geweest om Israël in de woestijn in de rug aan te vallen waar de vrouwen en kinderen en ouderen zich bevonden. 1 Samuel 15:2,3 *Zo zegt de HEERE van de legermachten: Ik heb acht geslagen op wat Amalek Israël aangedaan heeft, hoe hij zich tegen hem gekeerd heeft op de weg, toen hij uit Egypte kwam. Ga nu heen, en versla Amalek, en sla alles wat hij heeft met de ban. Spaar hem niet, maar dood hen van man tot vrouw, van kind tot zuigeling, van rund tot schaap, en van kameel tot ezel.* Er waren in de loop van de tijd dus al verschillende vonnissen voltrokken over de volken. In *de profetieën over de volken* gaat het ook om een straf die God uitvaardigt tegen de buurvolken van Israël, zoals Egypte en Ammon en Moab en Edom enz. De reden is – behalve het leedvermaak over het vonnis dat God Zijn eigen volk aandeed – de trots en de afgoden en het streven naar wereldheerschappij, in die zin dat men zichzelf zag als de hoogste instantie in de wereld.

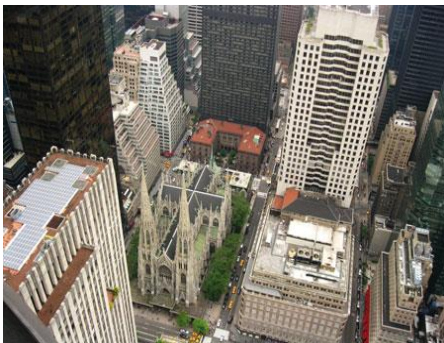
Gods oordeel over de volken.

De volkeren konden weten dat de HEERE God is van de hele wereld.

Iemand zal vragen of God de andere volken wel verantwoordelijk mag houden voor zaken die Hij niet of nauwelijks met hen gecommuniceerd heeft. Hoe wisten die mensen nu dat God bestond en dat het maken en het hebben van afgoden op zo'n sterk verzet stuitte bij de God van Israël. Die vraag is – met de Bijbel in de hand – vrij direct en afdoende te beantwoorden. De eerste volken die wij in deze 'profetie over de volken' tegenkomen, volgens Jeremia 46:9 *Kom op, paarden, raas, strijdwagens, laten de helden uittrekken, de Cusjieten, de Puteeërs, die het schild hanteren, de Lydiërs, die de boog hanteren en spannen.* We kunnen ze niet allemaal traceren, genoemd wordt Ethiopië en het gebied wat tegenwoordig Somalië heet en Libië. Maar als we teruggaan naar het ontstaan van de volken komen we deze volken – voor een deel – al tegen. Genesis 10:6 *De zonen van Cham zijn: Cusj, Mizraïm, Put en Kanaän.* Deze gegevens – *Misraïm = Egypte* – lijken voldoende om te concluderen dat het om drie Noord-Afrikaanse volken gaat, maar dat is niet het doorslaggevende in dit verhaal. Doorslaggevend is dat ze van Cham afstammen, een van de drie zonen van Noach. Deze volken komen bij wijze van spreken uit een van de oordelen van God voort. Hun voorvader Cham deelde in Gods genade, Die hem redde terwijl de HEERE verder alle mensen in het oordeel van de zondvloed

liet omkomen. Deze volken komen bij God vandaan en dat niet alleen in de zin dat ze door God geschapen zijn met hun eerste voorvader Adam. Ze hebben daarbij in hun voorvader Cham en Noach ook nog een oordeel van God mee gemaakt over de hele wereld. Deze volken zijn feitelijk een vrucht van Gods genade omdat ze in hun voorouders ontkomen zijn aan Gods toorn. Ze kunnen dus heel goed weten dat deze wereld een God heeft en dat deze God – de God van de Bijbel – een strenge God is, Die de wereld zal oordelen. Toch houden ze totaal geen rekening met de HEERE, de God van de hemelse legers. Integendeel, ze maken niet alleen allerlei goden, maar ze streven – bijvoorbeeld als farao – ook naar wereldheerschappij in die zin dat hij zelf de hoogste man zou zijn, die goddelijke verering toe zou komen. Men kan – tegen de achtergrond van het Genesisverhaal en het ontstaan van de volken uit de zonen van Noach niet volhouden dat men niet beter wist. Vergeet niet dat de HEERE bij de uittocht van Zijn volk Israël aan Egypte heeft laten merken ‘Wie de HEER is van de aarde.’ Exodus 7:5 *Dan zullen de Egyptenaren weten dat Ik de HEERE ben, als Ik Mijn hand over Egypte uitstrek en de Israëlieten uit hun midden wegleid.* Ook waren er eerder al oordelen over Sodom en Gomorra en later over Kanaän. Bewust of onbewust zitten de heersers van de wereldmachten altijd te azen op de stoel van God. Psalm 2:1-3 *Waarom woeden de heidenvolken en bedenken de volken wat zonder inhoud is? De koningen van de aarde stellen zich op en de vorsten spannen samen tegen de HEERE en tegen Zijn Gezalfde: Laten wij Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen! Die in de hemel woont, zal lachen, de Heere zal hen bespotten.* Het zijn de mensen die de knieën niet willen buigen voor de Allerhoogste God waarvan ze vroeger of later het vonnis zullen ondergaan.

St. Patricks Cathedral in New York te midden van hoogbouw.

De slag bij Karchemis.

In de profetieën van de HEERE over Egypte wordt als eerste de slag bij Karchemis genoemd. Jeremia 46:2 *Over Egypte. Tegen het leger van farao Necho, de koning van Egypte, dat zich aan de rivier de Eufraat bij Karchemis bevond, dat Nebukadrezar, de koning van Babel, in het vierde regeringsjaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, verslagen heeft.* Uit de Bijbelse geschiedenis, maar ook uit de seculiere geschiedenis is de slag bij Karchemis in 605 v Chr. bekend. Egypte loerde op de wereldheerschappij. Dat wisten we al sinds de Egyptische legers in de tijd van koning Josia het land Israël doorkruisten op weg naar Assur en Babel. Het zal toen ongeveer 610 v Chr. geweest zijn. Josia keerde zich tegen de farao Necho, maar werd gedood. Het ging Necho – naar zijn zeggen – helemaal niet om Israël. Hij was op weg naar Assur. Assur was de machthebber van die dagen, maar Babel dreigde de scepter over te nemen. Ging het in 610 v Chr. misschien nog om hulp aan de wereldheerser Assur, vijf jaar later vochten Babel en Egypte om de wereldmacht bij Karchemis. Nebukadrezar was nog geen koning. Wel voerde hij het leger van Babylonië aan. Karchemis lag aan de oever van de Eufraat in het huidige Turkije. Wij hebben op dit moment wellicht niet zo'n hoge pet op van de macht van Egypte, maar dat lag in die tijd anders. Egypte was met de paarden en wagens een geduchte tegenstander. Verder werden de Egyptische legers bijgestaan door huursoldaten uit andere Noord Afrikaanse volken, die ter bescherming manshoge schilden voerden en de pijl en boog konden hanteren. Verder hadden ze harnassen en speren. Ze waren uitstekend uitgerust als leger en

ze hadden de modernste wapens van die tijd. Jeremia 46:3-6 *Maak het kleine en het grote schild gereed, bind de strijd aan, span de paarden in, bestijg ze, ruiters, stel u op, met de helmen op, scherp de speren, trek de pantsers aan. Waarom zie ik hen verschrikt terugwijken? Hun helden zijn te gronde gericht, zij slaan ijlings op de vlucht, zij keren zich niet om, angst van rondom! – spreekt de HEERE. Laat de snelle niet op de vlucht slaan, laat de held niet ontkomen: in het noorden, aan de oever van de rivier de Eufraat, struikelen zij en vallen.* Egypte had een geweldige naam in die tijd. Maar in de stad Karchemis werden ze volgens de annalen verrast door de aanval van de legers van Babel en verslagen. Daarna restte hen alleen nog een weinig eervolle aftocht waarbij ze verschillende zaken moesten opgeven waaronder de heerschappij over het land Israël. De Egyptenaren – de farao voorop – hadden zich hier wel iets anders van voorgesteld. Blijkbaar waren ze niet helemaal op de hoogte van de feitelijke krachtsverhouding. Ook waren ze wellicht in het nadeel omdat ze ver van het eigen land moesten vechten op terrein dat aan de tegenstander goed bekend was.

Tegen het leger van farao Necho, de koning van Egypte, dat zich aan de rivier de Eufraat bij Karchemis bevond, dat Nebukadrezar, de koning van Babel, (..) verslagen heeft.

Egypte had de HEERE als tegenstander.

Met de metafoer van een overstroming die de hele boel onder water zet, had Egypte het gevoel het hele Midden Oosten wel eens even te gaan overstromen. Jeremia 46:7-11 *Wie is dat? Als de Nijl komt hij opzetten, als rivieren kolk zijn water. Egypte – als de Nijl komt het opzetten, als rivieren kolk zijn water. Het zegt: Ik kom opzetten, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad verdelgen en wie daarin wonen. Kom op, paarden, raas, strijdagens, laten de helden uittrekken, de Cusjieten, de Puteeërs, die het schild hanteren, de Lydiërs, die de boog hanteren en spannen. Deze dag is van de Heere, de HEERE van de legermachten, een dag van wraak om Zich te wreken op Zijn tegenstanders. Het zwaard zal verslinden en verzadigd worden, en dronken worden van hun bloed. Want het is een slachting voor de Heere, de HEERE van de legermachten, in het land in het noorden, aan de rivier de Eufraat. Ruk op naar Gilead en haal balsem, maagd, dochter van Egypte. Tevergeefs verhoogt u de medicijnen, herstel is er niet voor u.* Dat overmoedige idee wordt in Karchemis niet alleen de bodem ingeslagen, maar was ook bij de HEERE de God van de hele aarde tegen het zere been. Als God ergens moeite mee heeft dan is het wel met *hoogmoed*. Uiteindelijk raakt de aspiratie van macht ook de macht en de erkenning van de HEERE. Niet Egypte is de heerser over de hele wereld, maar dat is de HEERE de God van Israël. Egypte strijdt dus niet alleen tegen de Babylonische legers, maar ook tegen God. Mogelijk had Egypte het kunnen winnen van Babel, maar tegen de HEERE moet Egypte het onderspit delven. Er is sprake van *de dag van de HEERE*. De dag van de HEERE is een vaste uitdrukking voor het eindoordeel van God. Je komt het tegen bij verschillende profeten. Joel 1:15 *Ach, die dag! Ja, de dag van de HEERE is nabij, en hij zal komen als een verwoesting van de Almachtige.* Vergelijk Sefanja 1:7 Feitelijk is dit *de dag des oordeels*. In die zin is het oordeel over de volken in die tijd *een voorteken* van het eindoordeel dat eenmaal allen zal treffen die de knie niet willen buigen voor God, in het bijzonder de wereldheerser. Jeremia 46:10 *Deze dag is van de Heere, de HEERE van de legermachten, een dag van wraak om Zich te wreken op Zijn tegenstanders. Het zwaard zal verslinden en verzadigd worden, en dronken worden van hun bloed. Want het is een*

*slachting voor de Heere, de HEERE van de legermachten, in het land in het noorden, aan de rivier de Eufraat. Voor Egypte was de slag bij Karchemis een pijnlijke afgang. Wij hebben tegenwoordig internet en de media, maar ook in die tijd verspreidde het nieuws van de smadelijke nederlaag van het grote Egypte zich als een lopend vuurtje. Pijnlijk is het om van zo hoog zo diep te vallen. De verwachtingen van het grote Egypte werden snel bijgesteld. Maar het was ook pijnlijk in die zin dat er vele gewonden waren tussen de soldaten die zich huiswaarts begaven. Wie moest die mensen verzorgen? Waar konden ze herstel vinden? Er wordt hen aangeraden naar Gilead te gaan wat bekend stond om zijn medicinale zalfjes. Maar tegelijkertijd wordt de vraag gesteld of die zalfjes voldoende zullen zijn om de wonden die geslagen zijn, te helen. Jeremia 46:11,12 *Ruk op naar Gilead en haal balsem, maagd, dochter van Egypte. Tevergeefs verhoogt u de medicijnen, herstel is er niet voor u. De volken hebben van uw schande gehoord, het land is vol van uw gejammer, want de ene held is over de andere held gestruikeld, samen zijn zij gevallen – zij beiden.**

Egypte – als de Nijl komt het opzetten, als rivieren kolkt zijn water. Het zegt: Ik kom opzetten, ik zal de aarde bedekken.

God is koning en niet de farao.

Egypte is de slag bij Karchemis niet meer te boven gekomen. We komen Egypte later in de geschiedenis nogmaals tegen. Opnieuw worden de krachten met de legers van Babylon gemeten. Het speelde zich af in de tijd van koning Zedekia. Hij vertrouwde op Egypte. Egypte zou hem wel te hulp komen als Babel hem in het nauw zou brengen. Babel bracht koning Zedekia in het nauw. Het belegerde Jeruzalem. Halverwege de belegering van Jeruzalem – die zo'n twee jaar duurde – braken de Babyloniërs het beleg plotseling op. Ze deden een uitval naar het leger uit Egypte dat koning Zedekia te hulp kwam. Egypte kwam niet ver. Ze werden afgeschrikt door de legers van Nebukadrezar en werden teruggedrongen achter hun eigen grenzen. Het speelde ongeveer in het jaar 587 v Chr. Zo'n twintig jaar later kwam Nebukadrezar een stuk verder. Er bestaat een inscriptie van de verwoesting van Egypte en de ballingschap van de bewoners uit die tijd. Nebukadrezar trok Egypte binnen. Het was een invasie. Het speelde ongeveer in 567 v Chr. Vooral de steden Migdol en Memphis = Nof en Dafne = Tachpanches moeten het ontgelden. Jeremia 46:13-14 *Het woord dat de HEERE sprak tot de profeet Jeremia over de komst van Nebukadrezar, de koning van Babel, om het land Egypte te treffen: Verkondig in Egypte, laat het horen in Migdol, laat het horen in Nof en in Tachpanhes. Zeg: Stel u op, maak u gereed, want het zwaard heeft verslonden wat rondom u is.* Uit de geschiedenis weten we dat de voorgaande farao Hophra niet zo lang daarvoor – 569 v Chr. – vervangen is door een generaal van het leger, Ahmose. Mogelijk is zijn naam verweven met de spottende woorden van Jeremia 46:17 *Daar riepen zij: De farao, de koning van Egypte, is een grootspreker: hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan.* Men gaf de farao de schuld. Zo gaat het vaak. Als hij gewonnen had, hadden ze hem op het schild geheven. Nu Egypte verliest, laat men de koning vallen als een baksteen. Maar het was niet Egypte of de farao die achter de nederlaag zat. Het was de HEERE. De HEERE neemt alle verantwoordelijkheid op Zich. Jeremia 46:15,16 *Waarom zijn uw machtigen weggevaagd? Zij hebben geen stand gehouden, omdat de HEERE hen heeft verjaagd. 16 Hij maakte het aantal van hen die struikelden groot, ja, de een viel over de ander. Toen zeiden zij:*

Sta op, laten wij terugkeren naar ons volk en naar ons geboorteland, vanwege het zwaard van de onderdrukker. Uit het Bijbelgedeelte krijg je de indruk dat de nieuwe farao hoog had ingezet. Hij was de koning. Hij eiste de suprematie van de wereld voor zich op. Hij zou de nieuwe wereldleider worden in het Midden oosten. Maar het tegendeel werd bewaarheid. Egypte werd verslagen en de inwoners werden in ballingschap gevoerd. Babel was als de sterkste uit de bus gekomen. Zo lijkt het inderdaad en gelet op de krachtverhoudingen was dit ook zo. Maar in de profetie eist de HEERE, de God van de hemelse legers de eer voor Zichzelf op. Hij is de koning en niet de nieuwe farao. God is de wereldleider en niemand anders. Jeremia 46:18,19 *Zo waar Ik leef, spreekt de Koning – HEERE van de legermachten is Zijn Naam – voorzeker, als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen! Pak uw boedel bij elkaar voor de ballingschap, inwoonster, dochter van Egypte. Want Nof zal tot een verwoesting worden en het zal vernietigd worden, zodat er geen inwoner meer is.* De koning wiens Naam is HEERE. Hij draagt er persoonlijk zorg voor dat Egypte wordt overweldigd. Als metaforen van die overweldigende zekerheid roept de HEERE de twee bergen van Israël erbij. De Tabor en de Karmel, die zwaar en machtig uit de aarde oprijzen.

**De Koning – HEERE van de legermachten is Zijn Naam – voorzeker,
als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen!**

Het kalf en de slang en de stier duiden de goden van Egypte aan.

Jeremia is sterk in metaforen. Soms raakt dit wat op de achtergrond, maar nu is het er weer en hoe. De profeet heeft goed om zich heen gekeken tijdens zijn verblijf in Egypte. Hij moet ze gezien hebben *het kalf* en *de stier* en *de slang* als symbolen van goddelijke macht in Egypte. Egypte wordt vergeleken met een prachtig kalf. De koe staat voor het heilige dier van Isis, de godin van de vruchtbaarheid. Het kalf staat symbool voor een van de Egyptische goden, net als het stierkalf – als beeld van de Apisstier dat even later voorbij komt en – gebruikt wordt om de huursoldaten te typeren. Jeremia 46:20-21 *Egypte is een bijzonder mooi kalf, maar de horzel uit het noorden komt eraan – hij komt eraan! Zelfs zijn huursoldaten zijn in zijn midden als gemeste kalveren, maar ook zij keren zich om. Zij slaan tezamen op de vlucht, zij houden geen stand, want de dag van hun ondergang is over hen gekomen, de tijd van de vergelding aan hen.*

Egypte is een bijzonder mooi kalf, maar de horzel uit het noorden komt eraan – hij komt eraan!

Wie kent het beeld niet van de farao die met zijn hand op een staf leunt. De kop van de staf is de kop van een slang. Dat beeld symboliseert de macht die de farao wordt toegedacht. Het is vermoedelijk geen toeval dat Mozes van Godswege zijn staf in een slang kan veranderen en ook weer terug kan zetten. Exodus 7:10 *Toen kwamen Mozes en Aäron bij de farao en deden precies zoals de HEERE geboden had. Aäron wierp zijn staf neer voor de farao en voor zijn dienaren en hij werd tot een slang.* De Egyptische tovenaars bleken dat kunstje ook te beheersen, het enige probleem was dat ze hun staf niet terugkregen, want de slang van Aäron at al die andere slangen op. Als metafoor wordt de afgang van Egypte in Jeremia 46 meesterlijk voorgesteld met een slang die al sissend tussen de struiken wegkruipt en zich uit de voeten maakt. Jeremia 46:22 *Het geluid van Egypte is als dat van een slang die weg schuifelt, want met een legermacht zullen zij erheen gaan.* De boom is een symbool van macht en grootheid. De status van macht en grootheid wordt aangepakt met de metafoor van de bijl waarmee de vijand op komt zetten om het bos te vellen. Jeremia 46:23 *Met bijlen zullen zij bij hem komen, als houthakkers. Zij zullen zijn woud omhakken, spreekt de HEERE, al is het ondoordringbaar.* En de vijand – de legers van Babylon – worden vergeleken met sprinkhanen. Niet alleen komen ze in menigte en in grote zwermen, maar ze laten net als de sprinkhanen een verwoest land achter zich. Jeremia 46:23,24 *Want zij zijn talrijker dan sprinkhanen, zodat zij niet te tellen zijn. De dochter van Egypte staat beschaamd, zij is in de hand van het volk van het noorden gegeven.* Aan het eind vat de HEERE nog eens samen wat Zijn motieven zijn om Egypte een zware slag toe te (laten) dienen. Dat waren de afgoden en de hoogmoed van de farao. Dat hij zich aan God gelijk stelt en eer en vertrouwen voor zich opeist die alleen aan de HEERE de God van Israël toekomt. Jeremia 46:25,26 *De HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt: Zie, Ik ga Amon, de god van No, de farao, Egypte, zijn goden, en zijn koningen straffen, ja, Ik straf de farao en wie op hem vertrouwen. Ik zal hen geven in de hand van hen die hen naar het leven staan, zowel in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, als in de hand van zijn dienaren. Maar daarna zal zij bewoond worden als in de dagen van weleer, spreekt de HEERE.* Dat is en dat blijft bijzonder dat de God van de hemelse machten, de God is van een bepaald volk en wel van het volk Israël. Op het moment waarop de HEERE Zijn volk straft, keert Hij Zich ook tegen de omliggende volken. Om te beginnen Egypte en als laatste Babylon. Ook Babylon zal er aan moeten geloven. Ook voor hen geldt – net als iedere wereldmacht – dat het een kwestie is van blinken en verzinken. Feitelijk komen we zelfs de namen van de machten rondom Israël niet meer tegen in de krant, behalve dan die van Egypte. Dat is overigens ook het goede nieuws. Jeremia 46:26 *Maar daarna zal zij bewoond worden als in de dagen van weleer, spreekt de HEERE.*

Het geluid van Egypte is als dat van een slang die weg schuifelt. Zij zullen zijn woud omhakken. Want zij zijn talrijker dan sprinkhanen.

Wees niet bang, Israël.

Maar het laatste woord is voor Israël. Israël is Gods volk. Wat doet het met hen, al die oorlogen en die onrust in de buurt. Is het niet om bang van te worden? Voor de gelovige is de betrouwbare

duiding van de geschiedenis van grote betekenis. De HEERE wil Zijn volk kalmeren. Dat heeft de HEERE wel vaker gedaan. Er is een sterke overeenkomst met Jeremia 30:10 *U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE, wees niet ontsteld, Israël, want zie, Ik ga u verlossen uit verre landen, uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap, zodat Jakob terugkeert, rust heeft en zonder zorgen is, en niemand hem schrik aanjaagt.* De HEERE wil de onrust wegnemen die zich gemakkelijk na de ballingschap onderhuids kan nestelen. Het is namelijk één keer zo heftig misgegaan, waarom zou het nu niet opnieuw verkeerd aflopen? De HEERE gebruikt in een zin de namen *Jakob en Israël*. Is het een herinnering aan het gevecht met de HEERE in de rivier de Jabbok bij Pniël? Dat was het moment waarop Jakob zijn nieuwe naam *Israël* kreeg. De HEERE vertaalde dat woord *Israël* ook voor Jakob. Genesis 32:29 De herinnering aan dat moment – dat hun geschiedenis zozeer zou typeren – mag best als een bemoediging worden opgevat. Goed er zal strijd zijn en de strijd zal hevig worden, maar Israël zal als overwinnaar uit de bus komen. We hebben niet alleen te doen met mensen maar ook met God. Het is niet zo dat God een tegenstander is van Israël, maar Israël komt maar moeilijk tot overgave aan de HEERE. Jakob de aartsvader van Israël staat symbool voor die moeite om tot overgave te komen aan God. De strijd van God met Israël is een geloofsstrijd. De HEERE wil bereiken dat Zijn volk Hem zonder reserve vertrouwt. Meestal heeft Israël iets achter de hand. Wat is het, Egypte of hun slimheid? God wil hun volledige vertrouwen. Als de strijd tussen Jakob en de HEERE voorbij is, heeft Jakob het overleefd. Maar hij heeft blijvend letsel opgelopen. Je kunt vanaf dat moment zien dat Jakob met de HEERE gevochten heeft. Hij loopt namelijk mank. Genesis 32:31 *En de zon ging over hem op, toen hij door Pniël gegaan was; hij ging echter mank aan zijn heup.* God wil Zijn volk herinneren aan hoe het begon. Hij wil hun vertrouwen. Je hoeft niet bang te zijn, zegt de HEERE. Jeremia 46:27 *U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, wees niet ontsteld, Israël!*

U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, wees niet ontsteld, Israël!

Israël heeft een bijzondere positie maar moet zich wel aan Gods wetten houden.

Het volk Israël heeft in ieder geval twee angstige avonturen meegemaakt. Dat van de Exodus uit Egypte en dat van de terugkeer uit de ballingschap van Babel. Bij beide avonturen had de HEERE de leiding. Niet alleen had God de uittocht uit Egypte en de terugkeer uit Babel aangekondigd, maar Hij had Zijn volk ook begeleid en terzijde gestaan. De uittocht uit Egypte was zo'n indrukwekkend gebeuren dat het voor altijd met de Naam van de HEERE de God van Israël verbonden was. 'Zo waar de HEERE leeft, Die ons uit Egypte heeft geleid', zei men vaak – bijvoorbeeld als men bij de Naam van God een eed zwoer. Maar – had de HEERE al bij monde van Jeremia gezegd – dat gevleugelde woord zal plaatsmaken voor een andere, een nieuwe grote daad van God en dat is: 'De terugkeer uit de ballingschap'. In de toekomst zal men zeggen: 'Zo waar de HEERE leeft, Die ons uit de ballingschap heeft teruggebracht in het land'. Jeremia 16:14,15 *Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat er niet meer gezegd zal worden: Zo waar de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land Egypte geleid heeft, maar: Zo waar de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land in het noorden en uit al de*

landen waarheen Hij hen verdreven had, geleid heeft. Ik zal hen terugbrengen in hun land, dat Ik hun vaders gegeven heb. Het volk Israël heeft een bijzondere relatie met *de profetieën over de volken*, die beginnen met Egypte en uitlopen op Babel. Het is de Jordaan die als het ware overspoeld dreigde te worden door de grote rivieren de Nijl en de Eufraat, maar de Jordaan en het omliggende land behield zijn eigen waarde voor Gods volk: het land Israël. Jeremia 46:27 *Want zie, Ik ga u verlossen uit verre landen, uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren, rust hebben en zonder zorgen zijn, en niemand zal hem schrik aanjagen.* Van de volken blijft uiteindelijk niets over. Dat zal het grote verschil zijn tussen Israël en de volken. Israël zal als volk van God gered worden, terwijl de mensen die deel uitmaken van de andere volken alleen maar gered kunnen worden door zich aan te sluiten bij het volk van God. Er is redding voor de mensen uit de volken, als we bereid zijn geënt te worden op de stam van de olijfboom Israël. God zal Zijn eigen volk ook aanpakken; hard aanpakken als het moet, maar vernietigen zal Hij het niet. Jeremia 46:28 *U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE, want Ik ben met u. Ik ga immers een vernietigend einde maken aan alle heidenvolken waarheen Ik u verdreven heb. Aan u echter zal Ik geen vernietigend einde maken. Ik zal u bestraffen met mate, maar u beslist niet voor onschuldig houden.* Dat laatste is toch ook wel weer nodig. Nodig voor Gods volk om te horen en zich aan te trekken. Het is niet zo dat God Zijn volk voortrekt boven de andere volken. De HEERE ziet niets door de vingers. Mocht Israël zondigen dan zal God hen straffen. De HEERE vertelt dit er meteen maar bij omdat het anders kan voelen als een vrijgeleide. Wij kunnen doen wat we willen, ons kan niets gebeuren. Dat zou een lelijke vergissing zijn. God accepteert van Zijn volk geen ongehoorzaamheid aan de geboden. Mochten ze dat toch doen, dan zullen ze de gevolgen moeten dragen. Maar vernietigen zal God Zijn volk niet, zoals wel het geval is bij de andere volken in die zin dat we feitelijk niet meer van zo'n volk horen. Het volk Assur, Babel, De Meden enzovoort bestaat niet meer. Zeker er is nog wel Egypte en Griekenland, maar de herinnering aan het grote Griekse rijk en het grote rijk van Egypte is weg. Voor Israël is dat anders. Zij bestaan nog als volk. Volk van God. Ze wonen zelfs weer in hun eigen land. Het land dat ze van God ontvingen. Het is al met al een interpretatie van de geschiedenis. God geeft een antwoord op de vraag: Wat gebeurt er? Die vraag stelt Israël zich. Kijk daar lopen de legers van Babel door ons land. Hoe moeten wij dit duiden? Moeten wij ons bang maken? Komt er oorlog? Is de relatieve rust voorbij? 'Nee, zegt de HEERE, jullie hoeven niet bang te zijn. Het is mijn gericht over de volken. Jullie hebben je vonnis al achter de rug. Ook behandel Ik jullie anders dan de volken. Ik ga hun macht breken. Dat doe ik met jullie niet. Als het nodig is – als jullie het er naar maken – zal Ik u straffen, maar vernietigen zal Ik u niet.' In die zin is Bijbels genormeerde interpretatie van de dingen die gebeuren voor de gelovige van levensbelang. De wereld was onrustig, maar de gelovige Israëliet kon rustig wonen.

Aan u echter zal Ik geen vernietigend einde maken.

